YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

14 päivänä lokakuuta 2004 *

Asiassa C-39/02,

jossa on kyse tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan mukaisesta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Højesteret (Tanska) on esittänyt 8.2.2002 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 13.2.2002, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Mærsk Olie & Gas A/S

vastaan

Firma M. de Haan en W. de Boer,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: kolmannen jaoston puheenjohtajan tehtäviä hoitava tuomari A. Rosas sekä tuomarit R. Schintgen (esittelevä tuomari) ja N. Colneric,

* Oikeudenkäyntikieli: tanska.

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.4.2004 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Mærsk Olie & Gas A/S, edustajanaan advokat S. Johansen,

— Firma M. de Haan en W. de Boer, edustajanaan advokat J.-E. Svensson,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehinään H. G. Sevenster ja J. van Bakel,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään P. Ormond, avustajanaan barrister A. Layton,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään N. B. Rasmussen ja A.-M. Rouchaud,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.7.2004 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisukysymys koskee tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1; yleissopimus muutoksineen, s. 77; jäljempänä Brysselin yleissopimus) 21, 25 ja 27 artiklan tulkintaa.

2 Kysymykset on esitetty Mærsk Olie & Gas A/S -nimisen yhtiön (jäljempänä Mærsk) ja M. de Haan ja W. de Boer -nimisen avoimen yhtiön (jäljempänä laivanvarustajat) välisessä asiassa, joka koskee korvausta vahingoista, jotka laivanvarustajien omistaman troolarin väitetään aiheuttaneen Pohjanmereen upotetuille putkille.

Asiaa koskeva lainsäädäntö

Laivanomistajien vastuun rajoittamisesta vuonna 1957 tehty kansainvälinen yleissopimus

3 Laivanomistajien vastuun rajoittamisesta 10 päivänä lokakuuta 1957 Brysselissä tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen (International Transport Treaties, lisäosa 1-

10, tammikuu 1986, s. 81; jäljempänä vuoden 1957 yleissopimus) 1 artiklan 1 kohdan mukaan laivanvarustaja voi rajoittaa vastuutaan tiettyyn määrään jostakin määräyksessä luetellusta syystä, jollei laivanvarustaja ole itse tuottamuksellisesti aiheuttanut vaateen syntymiseen johtanutta tapahtumaa. Näihin syihin kuuluvat b alakohdan mukaan aineelliset vahingot, jotka ovat syntyneet kenen tahansa aluksella olevan ja sen liikennöinnissä mukana olevan henkilön teosta, laiminlyönnistä tai tuottamuksesta.

4 Tämän yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan summa, johon laivanvarustaja voi rajoittaa vastuunsa, lasketaan suhteessa aluksen vetoisuuteen, ja se vaihtelee aiheutuneen vahingon laadun mukaan. Kun vahingon aiheuttaneesta tapahtumasta on seurannut ainoastaan aineellisia vahinkoja, omistajan tai laivanvarustajan vastuuta voidaan rajoittaa 1 000 poincaré-frangiin aluksen rekisteritonnia kohden.

5 Kun samaan vahingon aiheuttaneeseen tapahtumaan perustuvien vaateiden yhteissumma ylittää näin määritellyn vastuun rajan, kyseisen yleissopimuksen 2 artiklan 2 ja 3 kohdassa määrätään, että voidaan perustaa tätä rajaa vastaavan suuruinen rahasto, jonka tarkoituksena on yksinomaan sellaisten saatavien maksaminen, joiden osalta vastuun rajoitukseen voidaan vedota. Tämä rahasto jakautuu yleissopimuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan "velkojien kesken niiden tunnustettujen saatavien määrän suhteessa".

6 Vuoden 1957 yleissopimuksen 1 artiklan 7 kohdan mukaan "vastuun rajoittamiseen vetoaminen ei merkitse tämän vastuun myöntämistä".

7 Tämän yleissopimuksen 4 artiklassa määrätään seuraavaa:

"— — Mahdollisen rajoitusrahaston perustamista ja jakamista koskevat säännöt sekä kaikki asian käsittelyä koskevat säännöt ovat sen maan kansallisen lainsäädännön mukaisia, jossa rahasto perustetaan."

8 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että vuoden 1957 yleissopimus sitoi Alankomaiden kuningaskuntaa pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan.

Brysselin yleissopimus

9 Brysselin yleissopimuksen johdannosta ilmenee, että sopimuksen tavoitteena on EY 239 artiklan mukaisesti helpottaa tuomioistuinten päätösten vastavuoroista tunnustamista ja täytäntöönpanoa ja vahvistaa yhteisössä sinne sijoittautuneiden henkilöiden oikeussuojaa. Johdannon mukaan on myös tätä varten välttämätöntä määritellä jäsenvaltioiden tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta.

10 Brysselin yleissopimuksen 2 artiklassa ilmaistaan pääsääntö, jonka mukaan toimivaltaisia ovat sen valtion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka. Yleissopimuksen 5 artiklassa määrätään kuitenkin, että "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa" kanne voidaan nostaa "sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui".

11 Yleissopimuksen 6 a artiklassa määrätään lisäksi seuraavaa:

"Sopimusvaltion tuomioistuin, joka tämän yleissopimuksen mukaan on toimivaltainen tutkimaan aluksen käyttämisestä tai sen operoinnista aiheutuvaa vastuuta koskevan asian, on samoin kuin muu sen sopimusvaltion tuomioistuin, joka tuon valtion lain mukaan on asiassa toimivaltainen sanotun tuomioistuimen asemesta, myös toimivaltainen tutkimaan sellaisen vastuun rajoittamista koskevan vaatimuksen."

12 Brysselin yleissopimuksella pyritään lisäksi estämään tuomioistuinten päätösten ristiriitaisuus. Vireilläolovaikutusta koskevassa 21 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta.

Tuomioistuin, jonka olisi jätettävä asia tutkimatta, voi keskeyttää asian käsittelyn, jos sen tuomioistuimen, jossa kanne on ensiksi nostettu, toimivalta kiistetään."

13 Yleissopimuksen 22 artiklassa määrätään lisäksi seuraavaa:

"Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetut kanteet liittyvät toisiinsa, tuomioistuin, jossa kanne on myöhemmin nostettu, voi niin kauan, kuin molemmat kanteet ovat vireillä ensimmäisessä oikeusasteessa, keskeyttää asian käsittelyn.

Tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, voi asianosaisen pyynnöstä myös jättää asian tutkimatta, jos toisiinsa liittyvien kanteiden käsittelyn yhdistäminen sanotun tuomioistuimen lain mukaan on sallittua ja se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen tutkimaan molemmat kanteet.

Tätä artiklaa sovellettaessa katsotaan kanteiden liittyvän toisiinsa silloin, kun niiden välillä on niin läheinen yhteys, että kanteiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä näyttää tarpeelliselta, jotta vältetään se, että kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä johtaisi ristiriitaisiin tuomioihin."

14 Tuomioiden tunnustamisen osalta yleissopimuksen 25 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Tuomiolla tarkoitetaan tässä yleissopimuksessa jokaista sopimusvaltion tuomioistuimen ratkaisua riippumatta siitä, kutsutaanko sitä tuomioksi, päätökseksi, täytäntöönpanomääräykseksi vai joksikin muuksi, samoin kuin tuomioistuimen virkamiehen oikeudenkäyntikuluja koskevaa päätöstä."

15 Brysselin yleissopimuksen 26 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään seuraavaa:

"Sopimusvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan toisessa sopimusvaltiossa vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista."

16 Yleissopimuksen 27 artiklassa määrätään kuitenkin seuraavaa:

"Tuomiota ei tunnusteta

— —

2. jos tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan, eikä haastehakemusta ole annettu asianmukaisesti tiedoksi niin hyvissä ajoin, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa.

— —"

17 Brysselin yleissopimukseen liitetyn pöytäkirjan IV artiklassa määrätään seuraavaa:

"Oikeudenkäynti- ja muut asiakirjat, jotka — — on annettava tiedoksi toisessa sopimusvaltiossa oleskelevalle, on lähetettävä noudattaen sopimusvaltioiden välillä tehdyissä yleissopimuksissa tai sopimuksissa määrättyjä menettelyjä.

— —"

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

18 Toukokuussa 1985 Mærsk asensi öljy- ja kaasuputkia Pohjanmereen. Kesäkuussa 1985 laivanvarustajille kuuluva troolari harjoitti kalastustoimintaa näiden putkien läheisyydessä. Mærsk totesi putkien vaurioituneen.

19 Mærsk ilmoitti laivanvarustajille 3.7.1985 päivätyllä kirjeellään, että se katsoi niiden olevan vastuussa tästä vahingosta, jonka korjauskustannusten suuruudeksi se arvioi 1 700 019 Yhdysvaltain dollaria (USD) ja 51 961,58 Englannin puntaa (GBP).

20 Laivanvarustajat toimittivat 23.4.1987 aluksensa rekisteröintipaikan alioikeuteen Arrondissementsrechtbank Groningeniin (Alankomaat) vastuunsa rajoittamista koskevan hakemuksen. Tämä tuomioistuin antoi 27.5.1987 väliaikaismääräyksen, jolla tämä rajoitus vahvistettiin väliaikaisesti 52 417,40 Alankomaiden guldeniin (NLG) ja jolla laivanvarustajat määrättiin tallettamaan tämä summa sekä lisäksi 10 000 NLG oikeudenkäyntikulujen kattamiseksi. Laivanvarustajien asianajajat ilmoittivat Mærskille tästä määräyksestä 5.6.1987 päivätyllä teleksillä.

21 Mærsk nosti 20.6.1987 laivanvarustajia vastaan vahingonkorvauskanteen Vestre Landsretissä (Tanska).

22 Mærsk valitti Gerechtshof Leeuwardeniin (Alankomaat) 24.6.1987 Arrondissementsrechtbank Groningenin päätöksestä sillä perusteella, ettei tämä tuomioistuin ollut toimivaltainen. Muutoksenhakutuomioistuin pysytti 6.1.1988 alioikeuden päätöksen ja viittasi muun muassa Brysselin yleissopimuksen 2 ja 6 a artiklaan. Mærsk ei tehnyt kassaatiovalitusta.

23 Uskottu mies antoi 1.2.1988 päivätyllä kirjatulla kirjeellä Mærskin asianajajalle tiedoksi tuomioistuimen määräyksen rajoitusrahaston perustamisesta ja kehotti 25.4.1988 päivätyllä kirjeellä Mærskia ilmoittamaan vaateensa.

24 Mærsk ei noudattanut kehotusta, vaan päätti jatkaa kanteen ajamista tanskalaisessa tuomioistuimessa. Koska vahingon kärsineiden taholta ei ilmoitettu muitakaan vaateita, alankomaalainen tuomioistuin palautti laivanvarustajille niiden tallettaman summan joulukuussa 1988.

25 Vestre Landsret katsoi 27.4.1988 antamassaan päätöksessä, että 27.5.1987 ja 6.1.1988 annettuja alankomaalaisten tuomioistuinten päätöksiä on pidettävä Brysselin yleissopimuksen 25 artiklassa tarkoitettuina tuomioina, koska Mærskilla on ollut tilaisuus puolustautua oikeudenkäynnin kuluessa.

26 Koska Vestre Landsret katsoi, että Alankomaissa ja Vestre Landsretissä käydyissä oikeudenkäynneissä oli samat asianosaiset, sama perusta ja sama kohde ja että tähän toteamukseen ei vaikuttanut se, että Mærsk ei vedonnut intresseihinsä vastuun rajoittamista koskevassa menettelyssä, Vestre Landsret katsoi, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan mukaiset vireilläolovaikutuksen toteamisen edellytykset täyttyivät.

27 Ottaen huomioon, että Alankomaissa tapahtunut vireilletulo (23.4.1987) ja Arrondissementsrechtbank Groningenin tekemä, muutoksenhakuasteessa pysytetty toteamus siitä, että se oli toimivaltainen tekemään ratkaisun, Vestre Landsret luopui asian käsittelystä alankomaalaisen tuomioistuimen hyväksi Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan toisen kohdan nojalla.

28 Mærsk haki muutosta Højesteretissä.

29 Koska kansallinen tuomioistuin katsoi, että asian ratkaiseminen edellytti Brysselin yleissopimuksen 21, 25 ja 27 artiklan tulkintaa, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko [vuoden 1957 yleissopimuksen] mukainen rajoitusrahaston perustamista koskeva menettely, joka perustuu laivanvarustajan tekemään hakemukseen, kanteen nostamista Brysselin yleissopimuksen 21 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä, kun hakemuksessa mainitaan nimeltä mahdollinen vahinkoa kärsinyt osapuoli?

2) Onko vuonna 1986 voimassa olleiden Alankomaiden prosessuaalisten säännösten mukaan tehty päätös rajoitusrahaston perustamisesta edellä mainitun yleissopimuksen 25 artiklassa tarkoitettu tuomio?

3) Voidaanko sellaisella päätöksellä, jonka alankomaalainen tuomioistuin teki 27.5.1987 tuolloin voimassa olleiden Alankomaiden prosessuaalisten säännösten nojalla suorittamatta tiedoksiantoa velkojalle, jota asia koski, perustettua rajoitusrahastoa olla nyt toisessa jäsenvaltiossa tunnustamatta edellä mainitun yleissopimuksen 27 artiklan 2 kohdan perusteella?

4) Jos kysymykseen 3 vastataan myöntävästi, menettääkö tämä velkoja oikeutensa vedota 27 artiklan 2 kohtaan sen vuoksi, että se esitti väitteen toimivallasta ylemmässä oikeusasteessa siinä jäsenvaltiossa, jossa rajoitusrahasto perustettiin, ilman, että se olisi aikaisemmin tehnyt väitettä puutteellisesta tiedoksiannosta?"

Ensimmäinen kysymys

30 Kansallinen tuomioistuin kysyy ensimmäisellä kysymyksellään, ovatko yhtäältä laivanomistajan jonkin sopimusvaltion tuomioistuimessa tekemä sellainen rajoitusrahaston perustamista koskeva hakemus, jossa mainitaan nimeltä mahdollinen vahinkoa kärsinyt osapuoli, ja toisaalta tämän vahinkoa kärsineen laivanomistajaa vastaan toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa nostama vahingonkorvauskanne samaa asiaa koskevia kanteita Brysselin yleissopimuksen 21 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä.

31 Aluksi on muistettava, että Brysselin yleissopimuksen 21 artikla sijaitsee toisiinsa liittyviä kanteita koskevan 22 artiklan kanssa kyseisen yleissopimuksen II osaston 8 jaksossa ja että kyseisellä yleissopimuksella pyritään hyvän oikeudenkäytön turvaamiseksi Euroopan yhteisössä välttämään rinnakkaiset oikeudenkäynnit eri sopimusvaltioissa ja tästä mahdollisesti aiheutuvat tuomioiden ristiriitaisuudet. Kyseisellä säännöstöllä pyritään näin ollen mahdollisuuksien mukaan sulkemaan alusta alkaen pois kyseisen yleissopimuksen 27 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun tilanteen kaltainen tilanne eli se, että tuomiota ei tunnusteta siksi, että se on ristiriidassa samojen asianosaisten välillä siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään, annetun tuomion kanssa (ks. asia 144/86, Gubisch Maschinenfabrik, tuomio 8.12.1987, Kok. 1987, s. 4861, Kok. Ep. IX, s. 273, 8 kohta ja asia C-116/02, Gasser, tuomio 9.12.2003, Kok. 2003, s. I-14693, 41 kohta).

32 Tästä seuraa, että näiden tavoitteiden saavuttamiseksi 21 artiklaa on tulkittava laajasti ja siten, että se kattaa lähtökohtaisesti kaikki tilanteet, jotka koskevat vireilläolovaikutusta sopimusvaltioiden tuomioistuimissa, riippumatta asianosaisten kotipaikasta (asia C-351/89, Overseas Union Insurance ym., tuomio 27.6.1991, Kok. 1991, s. I-3317, 16 kohta ja em. asia Gasser, tuomion 41 kohta).

33 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa on riidatonta, että alankomaalaisessa tuomioistuimessa vireillä olleen kaltaisen rajoitusrahaston perustamista koskevan menettelyn tarkoituksena on sen mahdollistaminen, että laivanomistaja, jonka vastuu voi syntyä jostakin vuoden 1957 yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdassa mainitusta syystä, voi rajoittaa vastuunsa yleissopimuksen 3 artiklan mukaisesti laskettuun määrään siten, että velkojat eivät voi vaatia saman vahinkotapahtuman perusteella laivanomistajalta enempää, kuin mitä niille tässä menettelyssä voidaan myöntää.

34 Tällainen rajoitusrahaston perustamista koskeva hakemus on varmasti Brysselin yleissopimuksen 21 artiklassa tarkoitettu kanne. On kuitenkin tutkittava myös, onko sillä sama perusta ja kohde kuin vahingonkärsineen toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa laivanomistajaa vastaan nostamalla vahingonkorvauskanteella ja onko nämä kanteet nostettu samojen asianosaisten välillä. Näiden kolmen kumulatiivisen edellytyksen on täytyttävä, jotta kysymyksessä olisi kyseisen 21 artiklan vireilläolovaikutustilanne.

35 Kysymyksessä olevien kanteiden kohde ei ole ilmeisen selvästi sama. Kun vahingonkorvauskanteella pyritään vastaajan vastuun toteamiseen, rajoitusrahaston perustamista koskevan hakemuksen tarkoituksena on vastuun rajoittaminen niissä tapauksissa, joissa vastuu todetaan, vuoden 1957 yleissopimuksen mukaisesti laskettuun summaan, ottaen huomioon, että kyseisen yleissopimuksen 1 artiklan 7 kohdassa määrätään, että "vastuun rajoittamiseen vetoaminen ei merkitse tämän vastuun myöntämistä".

36 Tätä analyysia ei horjuta se, että rajoitusrahaston perustamista koskevassa menettelyssä uskottu mies selvittää saatavat tai että velallinen voi vielä kiistää ne. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, sen tutkimiseksi, onko kahdella kanteella sama kohde Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan mukaisesti, on, kuten

kyseisen artiklan sanamuodostakin ilmenee, otettava huomioon ainoastaan molempien oikeudenkäyntien kantajien vaatimukset, eikä vastaajan mahdollisesti esittämiä puolustautumisperusteita (asia C-111/01, Gantner Electronic, tuomio 8.5.2003, Kok. 2003, s. I-4207, 26 kohta).

37 Toisaalta kysymyksessä olevien kanteiden perusta ei myöskään ole sama yleissopimuksen 21 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä.

38 Koska perusta sisältää tosiseikat ja oikeussäännön, johon kanteen perusteeksi on vedottu (ks. asia C-406/92, Tatry, tuomio 6.12.1994, Kok. 1994, s. I-5439, 39 kohta), on todettava, että vaikka näiden kahden menettelyn taustalla olevat tosiseikat ovat identtiset, kummankin vaatimuksen perusteena on eri oikeussääntö, kuten Mærsk ja komissio ovat todenneet, samoin kuin julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 41 kohdassa. Vahingonkorvauskanne perustuu sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevaan oikeuteen, kun taas vastuun rajoittamista koskevan rajoitusrahaston perustamista koskevan vaatimuksen perusteena ovat vuoden 1957 yleissopimus ja alankomaalainen lainsäädäntö, jolla se on pantu täytäntöön.

39 Näin ollen ilman, että olisi tarpeen tutkia kolmatta edellytystä, joka koskee samoja asianosaisia, on pääteltävä, että koska kohde ja perusta eivät ole samat, pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltaisen alankomaalaisessa tuomioistuimessa vireille saatetun laivanomistajan vastuuta koskevan rajoitusrahaston perustamista koskevan menettelyn ja ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa vireille saatetun vahingonkorvauskanteen välillä ei ole kysymys Brysselin yleissopimuksen 21 artiklassa tarkoitetusta vireilläolovaikutustilanteesta.

40 Tämä toteamus ei lähtökohtaisesti estä Brysselin yleissopimuksen 22 artiklan soveltamista, kuten Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on todennut samoin kuin julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 45 kohdassa. Pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltaiset kanteet liittyvät toisiinsa riittävän läheisesti, jotta niiden voidaan katsoa liittyvän toisiinsa kyseisen artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitetuin tavoin, jotta se tuomioistuin, jossa kanne nostetaan myöhemmin, voi keskeyttää asian käsittelyn.

41 Käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole tarpeen selvittää Brysselin yleissopimuksen 22 artiklan soveltamisedellytyksiä eikä erityisesti ratkaista, mikä olisi tässä tilanteessa ollut tuomioistuin, jossa kanne nostettiin ensin, koska ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että menettely Arrondissementsrechtbank Groningenissa on lopullisesti päättynyt ja että koska vahingonkärsineet eivät esittäneet vaateita, mainittuun tuomioistuimeen talletettu summa on palautettu laivanvarustajille joulukuussa 1988. Näin ollen ei enää ole kysymys yleissopimuksen 22 artiklassa tarkoitetuista toisiinsa liittyvistä kanteista.

42 Edellä esitetty huomioon ottaen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että yhtäältä jonkin sopimusvaltion tuomioistuimessa esitetty rajoitusrahaston perustamista koskeva laivanomistajan hakemus, jossa mainitaan nimeltä vahinkoa mahdollisesti kärsinyt osapuoli, ja toisaalta tämän vahingonkärsineen kyseistä laivanomistajaa vastaan toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa nostama vahingonkorvauskanne eivät luo Brysselin yleissopimuksen 21 artiklassa tarkoitettua vireilläolovaikutustilannetta.

Toinen kysymys

43 Kansallinen tuomioistuin haluaa toisella kysymyksellään selvittää, onko pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltainen päätös rajoitusrahaston perustamisesta Brysselin yleissopimuksen 25 artiklassa tarkoitettu tuomio.

44 Tältä osin on muistettava, että kyseisen 25 artiklan mukaan tuomiolla tarkoitetaan tässä yleissopimuksessa jokaista sopimusvaltion tuomioistuimen ratkaisua riippumatta siitä, miksi sitä kutsutaan.

45 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut (ks. asia C-414/92, Solo Kleinmotoren, tuomio 2.6.1994, Kok. 1994, s. I-2237, 17 kohta), tointa voidaan pitää yleissopimuksessa tarkoitettuna tuomiona vain, jos sen on antanut sopimusvaltion lainkäyttöelin, joka ratkaisee oman toimivaltansa perusteella kysymykset, joista asianosaiset ovat riitaisia.

46 Kuten Brysselin yleissopimusta koskevassa selvityksessä on todettu (EYVL 1979, C 59, s. 71, 184 kohta), tämän yleissopimuksen 25 artiklaa ei ole rajattu tuomioihin, joilla asian käsittely päätetään kokonaan tai osittain, vaan se koskee myös välipäätöksiä tai päätöksiä, joilla määrätään välitoimista tai turvaamistoimista.

47 Näin ollen Arrondissementsrechtbank Groningenin 27.5.1987 antaman kaltainen määräys, jossa vahvistettiin väliaikaisesti summa, johon laivanomistajan vastuu rajoittui, kuuluu Brysselin yleissopimuksen 25 artiklan soveltamisalaan.

48 Mærsk väittää kuitenkin, että tämä määräys ei ole kyseisessä artiklassa tarkoitettu tuomio, koska se annettiin muun kuin kontradiktorisen menettelyn päätteeksi.

49 Tätä väitettä ei voida hyväksyä.

50 Vaikka vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yleissopimuksessa tarkoitetaan pääasiallisesti sellaista tuomioistuimen ratkaisua, joka on ollut tai voinut olla erilaisten menettelysääntöjen mukaisen kontradiktorisen menettelyn kohteena tuomiovaltiossa ennen kuin sen tunnustamista ja täytäntöönpanoa pyydetään muussa kuin tuomiovaltiossa (asia 125/79, Denilauler, tuomio 21.5.1980, Kok. 1980, s. 1553, Kok. Ep. V, s. 201, 13 kohta), on todettava nimenomaisesti, että vaikka alankomaalaisen tuomioistuimen määräyksen antamista edelsi menettely, joka ei ollut kontradiktorinen, asia olisi voinut olla kontradiktorisen menettelyn kohteena ennen kuin kysymys määräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta yleissopimuksen nojalla esitettiin (ks. vastaavasti asia C-474/93, Hengst Import, tuomio 13.7.1995, Kok. 1995, s. I-2113, 14 kohta).

51 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että tällaisella määräyksellä ei ole vaikutuksia ennen kuin se on annettu tiedoksi velkojille, jotka voivat sitten vedota oikeuksiinsa määräyksen antaneessa tuomioistuimessa riitauttaakseen sekä velallisen oikeuden vastuunsa rajoittamiseen että tämän rajoituksen määrän. Lisäksi velkojat voivat hakea tähän määräykseen muutosta riitauttaen sen antaneen tuomioistuimen toimivallan — kuten pääasiassa tapahtui.

52 Edellä esitetty huomioon ottaen toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltainen päätös, jolla määrätään rajoitusrahaston perustamisesta, on Brysselin yleissopimuksen 25 artiklassa tarkoitettu tuomio.

Kolmas ja neljäs kysymys

53 Kansallinen tuomioistuin kysyy kolmannella ja neljännellä kysymyksellään, jotka on syytä tutkia yhdessä, voidaanko rajoitusrahaston perustamista koskevaa päätöstä, joka tehtiin suorittamatta ennalta tiedoksiantoa velkojalle, jota asia koski, olla toisessa sopimusvaltiossa tunnustamatta Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 2 kohdan perusteella myös tilanteessa, jossa velkoja on hakenut tähän päätökseen muutosta riitauttaen päätöksen antaneen tuomioistuimen toimivallan, ilman, että se olisi kuitenkaan tehnyt väitettä haastehakemuksen puutteellisesta tiedoksiannosta.

54 Tältä osin on palautettava mieleen, että yleissopimuksen 27 artiklassa luetellaan edellytykset, joiden täyttymisestä toisessa jäsenvaltiossa annettujen tuomioiden tunnustaminen riippuu. Kyseisen artiklan 2 kohdan mukaan tuomiota ei tunnusteta, "jos tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan, eikä haastehakemusta ole annettu asianmukaisesti tiedoksi niin hyvissä ajoin, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa".

55 Tämän määräyksen tarkoituksena on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sen turvaaminen, ettei poisjäänyttä vastaajaa vastaan annettua tuomiota voida tunnustaa tai panna täytäntöön yleissopimuksen mukaan, jollei vastaajalla ole ollut mahdollisuutta puolustautua siinä tuomioistuimessa, jossa tuomio on annettu (asia 166/80, Klomps, tuomio 16.6.1981, Kok. 1981, s. 1593, 9 kohta; asia C-172/91, Sonntag, tuomio 21.4.1993, Kok. 1993, s. I-1963, 38 kohta ja em. asia Hengst Import, tuomion 17 kohta).

56 Tästä seuraa, että tuomion tunnustamatta jättäminen Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilla perusteilla on mahdollista vain, jos vastaaja on jäänyt pois menettelystä, jossa tuomio on annettu. Tähän määräykseen ei siis voida vedota, jos vastaaja on saapunut oikeuteen eikä ainakaan, jos hänelle on selvitetty asiaa koskevat seikat ja jos hänellä on ollut mahdollisuus puolustautua (em. asia Sonntag, tuomion 39 kohta).

57 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa on todettava, että Mærsk ei missään vaiheessa saapunut oikeuteen menettelyssä, joka koski rajoitusrahaston perustamista. Se valitti kuitenkin 27.5.1987 annetusta määräyksestä. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 60 kohdassa, tällaista valitusta, joka koskee vain tuomioistuimen toimivaltaa, ei voida rinnastaa siihen, että vastaaja osallistuu menettelyyn laivanvarustajien vastuun rajoittamisesta tiettyyn määrään. Näin ollen on katsottava, että vastaaja on jäänyt pois oikeudenkäynnistä yleissopimuksen 27 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

58 Näin ollen viimeksi mainitun määräyksen mukaan haastehakemus olisi pitänyt antaa tiedoksi Mærskille asianmukaisesti ja hyvissä ajoin, jotta rajoitusrahaston perustamista koskevan päätöksen tunnustaminen voisi tapahtua Brysselin yleissopimuksen mukaisesti.

59 Tältä osin on otettava huomioon rajoitusrahaston perustamista koskevan menettelyn erityispiirteet, sellaisina kuin niistä säädetään Alankomaiden oikeudessa, jonka mukaan tuomioistuin antaa ensiksi yksipuolisen menettelyn päätteeksi väliaikaismääräyksen, jossa vahvistetaan väliaikaisesti vastuun enimmäismäärä, ja määräys on sitten kontradiktorisen menettelyn kohteena, kuten tämän tuomion 50 kohdassa on esitetty. Tällaista määräystä on pidettävä tämän yleissopimuksen 27 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua haastehakemusta vastaavana toimena.

60 Asiakirja-aineistosta ilmenee yhtäältä, että Arrondissementsrechtbank Groningenin määräämä uskottu mies ilmoitti Mærskille 1.2.1988 päivätyllä kirjatulla kirjeellä 27.5.1987 annetun määräyksen sisällöstä, ja toisaalta, että Alankomaiden hallituksen toimittamien tietojen perusteella tällainen tiedonanto on Alankomaiden oikeuden sekä Alankomaiden kuningaskuntaa ja Tanskan kuningaskuntaa pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan sitoneen asiakirjojen tiedoksiannosta ulkomailla siviili- tai

kauppaoikeudellisissa asioissa 15 päivänä marraskuuta 1965 tehdyn Haagin yleissopimuksen mukainen.

61 Täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen on kaikki käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät seikat huomioon ottaen arvioitava, onko tämä tiedoksianto tapahtunut asianmukaisesti ja niin hyvissä ajoin, että vastaaja on voinut tehokkaasti valmistella puolustuksensa (em. asia Klomps, tuomion 20 kohta ja asia 49/84, Debaecker ja Plouvier, tuomio 11.6.1985, Kok. 1985, s. 1779, 31 kohta).

62 Edellä kehitellyt seikat huomioon ottaen kolmanteen ja neljänteen kysymykseen on vastattava, että rajoitusrahaston perustamista koskevaa päätöstä, jota ei ole annettu ennalta tiedoksi velkojalle, jota asia koski, ei voida jättää tunnustamatta toisessa sopimusvaltiossa Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 2 kohdan nojalla, vaikka kyseinen velkoja valitti tästä päätöksestä riitauttaakseen päätöksen antaneen tuomioistuimen toimivallan, edellyttäen, että päätös on annettu vastaajalle tiedoksi asianmukaisesti ja hyvissä ajoin.

Oikeudenkäyntikulut

63 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Yhtäältä jonkin sopimusvaltion tuomioistuimessa esitetty rajoitusrahaston perustamista koskeva laivanomistajan hakemus, jossa mainitaan nimeltä vahinkoa mahdollisesti kärsinyt osapuoli, ja toisaalta tämän vahingonkärsineen kyseistä laivanomistajaa vastaan toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa nostama vahingonkorvauskanne eivät luo tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella, 21 artiklassa tarkoitettua vireilläolovaikutustilannetta.**

2) **Pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltainen päätös, jolla määrätään rajoitusrahaston perustamisesta, on Brysselin yleissopimuksen 25 artiklassa tarkoitettu tuomio.**

3) **Rajoitusrahaston perustamista koskevaa päätöstä, jota ei ole annettu ennalta tiedoksi velkojalle, jota asia koski, ei voida jättää tunnustamatta toisessa sopimusvaltiossa Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 2 kohdan nojalla, vaikka kyseinen velkoja valitti tästä päätöksestä riitauttaakseen päätöksen antaneen tuomioistuimen toimivallan, edellyttäen, että päätös on annettu vastaajalle tiedoksi asianmukaisesti ja hyvissä ajoin.**

Allekirjoitukset